

Föreningsnytt

Kallelse till SVIF:s årsmöte 2003

Härmed kallas Du till SVIF:s årsmöte torsdagen den 24 april kl. 17.30 på Råsunda fotbollsstadion! Samling i restaurangen på västra läktaren, Parkvägen 2B (4tr). Råsunda nås enklast med tunnelbana till Solna centrum. Årets möte är både innehållsrikt och omfattande:

- 17.30 guidad visning av Råsunda, både dess inre och yttre kan beskådas! Samling 17.30 i restaurangen.
- 18.30 Årsmötesförhandlingar och utdelning av SVIF-priset.
- 19.30 Fil. dr Torbjörn Andersson talar under rubriken: *"Den svenska fotbollens kulturhistoria 1900–1950."* Torbjörn är en av landets ledande fotbollshistoriker. Han disputerade i fjol på den omtalade och uppskattade avhandlingen *"Kung fotboll. Den svenska fotbollens kulturhistoria från 1800-talets slut till 1950"* (Symposium, 2002).

Kvällen avslutas som sina föregångare med eftersits på restaurangen, vilket medför viss fördyrning. Trots kraftig subventionering nödgas föreningen ta 100 kronor per kuvert för eftersitsen. Vin kan köpas på plats.

Den som avser att närvara på **eftersitsen** måste meddela detta till undertecknad senast tisdagen 16 april via e-post: leif.yttergren@ihs.se eller telefon: 08-4022290 (även telefonsvarare).

Väl mött!
Leif Yttergren
sekreterare

Styrelsens verksamhetsberättelse 2002

Föreningens tjugosjätte hela verksamhetsår har avverkats och styrelsen får enligt paragraf 7 i gällande stadgar framlägga följande berättelse.

Styrelsen har hållit fyra protokollförda sammanträden. Den har bestått av Jan Lindroth (ordförande), Karl Örsan (vice ordförande), Kerry Kempe (skattmästare), Leif Yttergren (sekreterare) samt Amanda Creutzer, Ulla Jansson, Thomas Lundgren, Johan R Norberg och Hanserik Tönnheim. Som revisorer har tjänstgjort Stig Källström, Bo Nilsson och Hans-Erik Klarström (suppleant). Valberedningen har bestått av Mats Hellspong (sammankallande), Björn Sandahl och Inger Ottander.

Antalet medlemmar/organisationer uppgick till 697, varav 553 personliga medlemmar och 144 organisationer. Föreningens medlemstal har därmed blivit något större. Medlemsvärningskampanjer har företagits, bl. a. har vissa utvalda bibliotek och de personer som mottog RF:s förtjänstmedalj 2002 uppvaktas.

Det ekonomiska läget är fortsatt stabilt trots ett underskott på drygt 4000 kronor. Föreningen har även påbörjat arbetet med att skaffa en egen hemsida. Ambitionen är att den skall vara färdig under hösten 2003.

Två allmänna möten har hållits. På årsmötet den 20 april på Idrottsmuseet i Malmö talade föreningens ordförande Jan Lindroth under rubriken: *Borde tävlingssidrotten ha förbjudits. För och emot den tidiga svenska idrottsrörelsen*. Detta var första gången ett årsmöte hölls utanför Stockholmsregionen. Vid detta tillfälle utdelades för sjätte gången även SVIF:s idrottshistoriska pris. Årets pris tilldelades Mats Hellspong, professor i etnologi vid Stockholms universitet. På höstmötet den 23 oktober på Idrottshögskolan talade fil.dr Lars Lagergren från Linköpings universitet om motorsportens historia i allmänhet och de populära GP-tävlingarna i Saxtorp 1930–1939 i synnerhet.

I december utkom föreningens tjuogoandra årsskrift under den stående titeln "Idrott, historia och samhälle". Fotbollen och dess historia var årsskriftens tema. Publicerings- och verksamhetsanslag har utgått från Centrum för idrottsforskning, till vilket härmed riktas ett varmt tack. Utöver till medlemmar/prenumeranter har årsskriften sålts till några lokala idrottshistoriska föreningar och intresserade privatpersoner. Försäljningen av årsskriften har ökat markant under året. SVIF-Nytt har utkommit med fyra nummer varav årsskriften utgjorde ett.

Föreningen har hållit kontakt med ett stort antal idrottshistoriskt involverade personer, organisationer och institutioner inom och utom landet.

Jan Lindroth
ordförande

Leif Yttergren
sekreterare

SVIF:s Resultat och balansräkning

SVENSKA IDROTTSHISTORISKA FÖRENINGEN

Balansräkning

Räkenskapsår: 020101–021231

Datum: 020101–021231

Uppställning enligt BFL

Senaste vernr:180

	Ing balans	Perioden	Utg balans
TILLGÅNGAR			
Omsättningstillgångar 1			
1010 KASSA	12,00	411,50	423,50
1020 POSTG/NORDBANKEN	110 027,62	3 319,14	113 346,76
1310 MEDLEMSFORDRINGAR	5 300,00	-1 450,00	3 850,00
S:a Omsättningstillgångar 1	115 339,62	2 280,64	117 620,26
Anläggningstillgångar			
1910 RESERVFONDEN	98 373,69	-6 892,26	91 481,43
S:a Anläggningstillgångar	98 373,69	-6 892,26	91 481,43
S:A TILLGÅNGAR	213 713,31	-4 611,62	209 101,69

SKULDER OCH EGET KAPITAL

Skulder

Kortfristiga skulder

2110 DIV SKULDER -14 509,00 13 822,00 -687,00

2120 FÖRUTBET MEDLAVG -8 350,00 -13 425,00 -21 775,00

S:a Kortfristiga skulder -22 859,00 397,00 -22 462,00

S:a Skulder 22 859,00 397,00 -22 462,00

Eget kapital

2910 FOND FUTURA -46 088,06 11 012,17 -35 075,89

2920 FOND OBLIGATIONSINVEST -52 285,63 -4 119,91 -56 405,54

2950 EGET KAPITAL -92 480,62 -2 677,64 -95 158,26

S:a Eget kapital -190 854,31 4 214,62 -186 639,69

S:A SKULDER OCH EGET KAPITAL -213 713,31 4 611,62 -209 101,69

BERÄKNAT RESULTAT 0,00 0,00 0,00

Resultaträkning

Räkenskapsår: 020101–021231

Datum: 020101–021231

Föregående år: Period/Årsbudget

Uppställning enligt BFL

Senaste vernr:180

	Föreg år	Perioden	Budget	Av %
Intäkter				
Klass 30				
3010 MEDLEMSAVGIFTER	75 771,00	75 100,00	73 000,00	3
S:a Klass 30	75 771,00	75 100,00	73 000,00	3

Klass 31				
3110 FÖRSÄLJN ÅRSBOK	7 170,00	15 032,50	11 000,00	37
3120 FÖRSÄLJN VYKORT	0,00	230,00	500,00	-54
3150 BIDRAG	60 000,00	60 000,00	60 000,00	0
S:a Klass 31	67 170,00	75 262,50	71 500,00	5
Erhållna bidrag				
3910 RÄNTEINTÄKTER	467,55	754,64	500,00	51
3950 ÖVR INTÄKTER	0,00	0,00	1 000,00	-100
S:a Erhållna bidrag	467,55	754,64	1 500,00	-50
S:a Intäkter	143 408,55	151 117,14	146 000,00	4
Direkta kostnader				
4210 ÅRSBOKEN	-50 450,00	-72 263,00	-50 000,00	-45
4230 SVIF-NYTT	-23 722,00	-19 513,00	-25 000,00	22
4310 ÅRSMÖTET	-12 229,00	-10 731,00	-6 000,00	-79
4320 FÖRENINGSMÖTE	-23 898,00	-337,50	-7 000,00	95
4330 STYRELSEMÖTEN	-9 305,00	-10 462,00	-10 000,00	-5
4350 KONFERENSER	0,00	-672,00	-3 000,00	78
4390 REPRESENTATION	-2 930,00	-350,00	-2 000,00	82
S:a Direkta kostnader	-122 534,00	-114 328,50	-103 000,00	-11
Bruttovinst	20 874,55	36 788,64	43 000,00	-14
Personalkostnader				
5110 REVISION	-90,00	-112,50	-500,00	77
5180 FORSKNINGSPRIS	-12 349,00	-10 200,00	-11 000,00	7
S:a Personalkostnader	-12 439,00	-10 312,50	-11 500,00	10
Övriga kostnader				
6110 PORTO	-19 569,00	-15 425,00	-24 000,00	36
6320 MEDLEMSVÄRVN/PRVERKSAMHET	0,00	-300,00	-500,00	40
6510 KONTORSMATERIEL	-1 426,00	-1 071,00	-1 000,00	-7
6520 TRYCKSAKER	-1 875,00	-91,50	-1 000,00	91
7020 BANKAVGIFTER	-640,00	-685,00	-1 000,00	31
7110 ÖVR KOSTNADER	0,00	-2 176,00	-1 000,00	-118
S:a Övriga kostnader	-23 510,00	-19 748,50	-28 500,00	31
Resultat före avskrivningar	-15 074,45	6 727,64	3 000,00	124
Avskrivningar				
7920 MEDLEMSFÖRLUSTER	-3 150,00	-4 050,00	-3 000,00	-35
S:a Avskrivningar	-3 150,00	-4 050,00	-3 000,00	-35
Resultat efter avskrivningar	-18 224,45	2 677,64	0,00	999
Finansiella kostnader				
8110 FINANSIELLA FÖRÄNDRINGAR	-1 407,14	-6 892,26	0,00	-999
S:a Finansiella kostnader	-1 407,14	-6 892,26	0,00	-999
Resultat efter finansiella intäkter och kostnader	-19 631,59	-4 214,62	0,00	-999
Resultat före bokslutsdispositioner och skatt	-19 631,59	-4 214,62	0,00	-999
Resultat före skatt	-19 631,59	-4 214,62	0,00	-999
Nettoresultat	-19 631,59	-4 214,62	0,00	-999
8999 REDOVISAT RESULTAT	19 631,59	4 214,62	0,00	999

Åke Jönsson mottagare av SVIF-priset 2002

Svenska idrottshistoriska föreningens pris har för år 2003 tilldelats Åke Jönsson, för "gedigen populärvetenskaplig forskning med idrottshistoriska publikationer av högsta klass som resultat". Prissumman, 10 000:-, utdelas på Svenska Idrottshistoriska föreningens årsmöte, torsdagen den 24 april kl 19.00.

Åke Jönsson, Landskrona, har länge varit sportjournalist, en karriär som slutade med ställning som sportchef på Sydsvenska Dagbladet. Tidigt hade han ett intresse för idrottshistoria. Parallellt med att han trappade ner journalistiken kunde han expandera detta idrottshistoriska intresse – med sitt Landskrona i centrum. I rask följd författade han böcker om två hundraårsjubilerande föreningar från staden: Gymnastikföreningen Idrott (1982) och Landskrona roddklubb (1983). Här framträdde det lokala idrottsliga föreningslivet i all sin brokiga rikedom. Året därpå (1984) kom en mindre skrift om Öresundssimningarna. Av senare publikationer kan man nämna en utgåva av poeten Gabriel Jönssons fotbollskåserier och en bok om Landskronas idrottsplatser. Kulmen (hittills) är tveklöst Åkes stora skrift om Nordiska spelen (2001), dessa märkliga vinteridrottsevenemang som arrangerades vart fjärde år 1901–1926 – något av sin tids vinter-OS. Åkes publikationer, som här bara exemplifierats, bottnar i ambitiösa studier av tillgängligt källmaterial, både tryckt och otryckt. Åke Jönsson har även aktiverat sig vid idrottshistoriska utställningar och ingår i Centralföreningens musei- och historiekommitté. Allt i ett framstår han som en föredömlig representant för ett brett idrottshistoriskt intresse inom och utanför sportjournalistkåren.

Idrottshistoria i Sverige

Professor Jan Lindroths tal om boken "Ett idrottssekel", vid starten för RF:s 100-årsjubileum

Den 22 november 2002 presenterades för första gången jubileumboken "Ett idrottssekel. Riksidrottsförbundet 1903–2003" (479 sidor). Det skedde på Bosön som ett av många led i starten för RF:s jubileumsfirande inför ungefär 350 idrottsledare och andra. Boken kommenterades i ett kortare anförande av en av redaktörerna, Jan Lindroth. Han har på SVIF-nyttts önskemål ställt sitt manus till förfogande.

Det återges i lätt redigerat skick nedan för att ge en föreställning om bakgrund och innehåll:

”Ja, gott folk, det är inte utan att man börjat höra de idrottshistoriska vingslagen brusa och som idrottshistoriker vädrar man morgonluft. Ett sekel av RF-idrott är snart fullbordat. Men som historisk referenspunkt vill jag starta mycket tidigare. För ungefär 2000 år sedan kommenterade den romerske diktaren Horatius skickligt sin tids liv och samhälle. Bland annat fann han idrotten bra som medel att stärka sina landsmän och därmed Romarriket. Han kommenterade också – inte utan självförtroende – sin egen diktning: ”Exegi monumentum aere perennius”, jag har uppfört ett monument varaktigare än koppar.

Vi som författat ”Ett idrottssekel” vill inte alls gå så långt. Om 2000 år är jubileumsboken mindre aktuell än Horatius diktning. Men förhoppningsvis har vi åstadkommit en skrift som är lite mer än en litterär färskvara – kanske hållbarhetsdatum kan sättas till tiden då nästa jubileumsskrift kommer ut. Vilka är kockarna bakom den här historiska anrättningen? Ja, liksom min medredaktör Johan R. Norberg och jag själv kommer de flesta från Historiska institutionen vid Stockholms universitet. Men här uppträder också forskare från Lund och Malmö i söder, Umeå i norr, norska Bergen i väst; det är bara österleden som naturligt nog saknas. Vi har bildat ett författarlag – vågar man säga landslag? – på femtotalet personer som lyckats nå deadline i tid.

Över huvud taget har det här jubileumsprojektet gått förvånande väloljat. In i det sista har jag väntat på den stora paniken – eller åtminstone något allvarigare problem. Men inget sådant har inträffat – och nu är det för sent. (Besvikelsen över de uteblivna problemen är måttlig). För föredömligt samarbete vill jag tacka dels medförfattarna, dels RF (Lennart Karlberg, Börge Rietschl, Amanda Creutzer), Informationsförlaget (Ulf Heimdal) och spindelmannen i projektet (Hans Erik Tönneheim).

Men vad har åstadkommit? Jo, den första sammanhängande skildringen av RF:s – och därmed huvuddelen av den svenska idrottsrörelsens – historia. Visst finns det mindre artiklar i ämnet, exempelvis i handböcker och i Nationalencyklopedin. Men det är alldeles för litet för en stor folkrörelse. Först nu har tillfälle givits att producera en någorlunda utförlig och allsidig bild av RF:s formidabla frammarsch genom 1900-talet. RF:s jubileumsskrifter 1928 och 1953 hade inte det syftet. 1978 kom ingen skrift. Nu var det på tiden! Den intresserade kan hädanefter följa idrottsrörelsens utveckling med hjälp av 2.1 kilo tryckt papper.

Nu frågar sig med rätta den klentrogna, om det är något läsbart och läsvärt som åstadkommit. Universitetsanknytningen kan ge misstankar om högtravande och svårtillgängliga texter. Men syftet har inte varit högvetenskapligt utan populärvetenskapligt. ”Populärt” i den meningen att notapparater, krångliga termer och metodologiska utläggningar undvikits; RF-kansliet har tillhandahållit läsande försökskaniner som inte tycks ha blivit avskräckta. ”Vetenskapligt” i den meningen att allt vilar på vedertagen forskning och kunskapsinhämtning – ofta färdiga eller på gång varande doktorsavhandlingar.

En strategisk målsättning bör redovisas: det är folkrörelse- och samhälls-

perspektivet som dominerar. Det betyder inte att individerna försvunnit. Men det är inte stjärnorna, rekordsättarna, blågula och andra lag i de spektakulära idrotterna som lyfts fram – det sker och har skett tillräckligt i andra sammanhang. I stället blir ledarna huvudpersoner. Det är på tiden. De har varit ansvariga för folkrörelsen, utövarna för kroppsrorelsen.

Bokens ryggrad består av 100-årsnitt i den organisatoriska, sociala och ideologiska utvecklingen. Dessutom analyseras idrottsrörelsens spännande relationer med stat och kommuner – bitvis mycket ansträngda i början, sedan alltmer harmoniska, genomgående av mycket stor betydelse. Dessutom ingår ett tiotal specialuppsatser:

- Kvinnoidrottens törnbeströdda väg fram till större acceptans i en omgivning med starkt manlig hegemoni
- Det frustrerande förhållandet mellan amatörideal och kommersialism; varför skulle just idrotten ensam bland alla kulturyttringar hålla sig med ett sådant ideal och intrikata regler?
- Massmedias betydelse; vilken folkrörelse, ja vilket samhällsfenomen över huvud taget, har fått så mycket gratisreklam?
- Idrottsliv i krigstid; riksmarsch, militäridrott och löparhjältar i andra världskrigets skugga
- Spänningen mellan skötsamhet och huliganism inklusive idrottsrörelsens flexibla alkoholpolitik
- Motionsidrotten – realitet eller retorik? Har RF i rimlig omfattning beaktat det breda motionsintresset?
- Elitidrott i internationell konkurrens; vilka strukturella förutsättningar har styrt de tävlingsidrottsliga resultaten?
- Idrotten och skolan; en fråga om både motspel och samspel
- Traditionell idrott och modern tävlingsidrott: exemplet Gotland.

Det återstår att hoppas att jubileumsboken skall kunna förnöja, kanske något också förvåna och förarga – men framför allt väcka intresse för idrottsrörelsens mångfacetterade historia.”

Nytt om RF 100

Amanda Creutzer

100 idrottshistoriska platser klara!

I samband med Riksidrottsförbundets 100-års jubileum kommer 100 idrottshistoriska platser över hela landet att märkas ut med skyltar, som avtäckas i samband med Kulturhusens dag den 7 september.

Urvalet baserar sig på nomineringar. Processen med att nominera platser ägde rum under 2002 och uppmaningen fanns bland annat på Riksidrottsförbundets och distriktsförbundens hemsidor och i tidningen Svensk Idrott. Många special-

idrottsförbund, distriktidrottsförbund, idrottshistoriska sällskap och museer samt privatpersoner tog tillfället i akt och nominerade en eller flera platser de tyckte var av idrottshistoriskt värde för dem själva eller för ett större flertal.

Drygt 400 nomineringar kom in och utifrån dessa valdes 100 platser med en spridning bland annat i landet, över idrotter, tid och typ av plats. Platserna ska täcka olika aspekter av idrottens historia och ska ses som exempel på platser som beskriver svensk idrottshistoria. Sammanställningen visar alltså på 100 exempel på platser som synliggör svensk idrottshistoria ur olika aspekter. Genom att lyfta fram dessa miljöer vill RF öka kunskapen om och förståelsen för idrottsplatsers kulturhistoriska värde. (Läs mer på <http://www.rf.se/rf100/> eller kontakta Amanda Creutzer, RF, telefon 08-605 61 65.)

Förhoppningen att listan skulle leda till diskussion och eftertanke har verkligen infriats. Urvalet av platser offentliggjordes i slutet av januari och de många pressklippen avslöjar att ämnet engagerar och intresserar. Störst avtryck verkar dock projektet få i Västergötland. Där kommer man att märka ut 100 egna idrottshistoriska platser under perioden 2003–2008.

Och det kan vara fler som vill uppmärksamma sin idrottshistoriska plats eller miljö. Ta tillfället i akt och delta på Kulturhusens Dag söndagen den 7 september. Du kan läsa mer om dagen på <http://www.raa.se/khusdag> eller kontakta Pia Hedenstedt på Riksantikvarieämbetet telefon 08-5191 8027.

100 idrottshistoriska platser

Nr	Plats	Distrikt
1.	Svarta Led, Sölvesborg	Blekinge
2.	Karlshamns Tennishall	Blekinge
3.	Hällevikslägreets anläggning, Sölvesborg	Blekinge
4.	Vasaloppet	Dalarna
5.	Lugnets Riksskidsstadion	Dalarna
6.	Hedemora motorstadion	Dalarna
7.	Vansbro	Dalarna
8.	Stangmalmen/Gumbalde äng	Gotland
9.	Hansavallen/Lagerlingen	Gotland
10.	Gutavallen, Visby	Gotland
11.	Norra Idrottsplatsen, Sandviken	Gästrikland
12.	Jernvallen, Sandviken	Gästrikland
13.	Strömvallen	Gästrikland
14.	Stenstorpskolan, Halmstad	Halland
15.	Örjans Vall, Halmstad	Halland
16.	Simstadion, Varberg,	Halland
17.	Särö Lawntennis klubb, Kungsbacka kommun	Halland
18.	Bandykyrkan på Ön, Edsbyn	Hälsingland
19.	Kotorget, Hudiksvall	Hälsingland
20.	Faxeavallen, Söderhamn	Hälsingland

21. Vålådalens Turiststation	Jämtland/Härjedalen
22. Järpens riksidsrottsgymnasium	Jämtland/Härjedalen
23. Åre/Årebragden	Jämtland/Härjedalen
24. Matojärvi ishall, Kiruna	Norrbottnen
25. Startplatsen för Nordenskiöldtävlingen, Jokkmokk	Norrbottnen
26. Lapplandia/Riksgränsen	Norrbottnen
27. Rörsjöbanan, Malmö	Skåne
28. Idrottshallen, Landskrona	Skåne
29. Gamla Sporthallen, Ystad	Skåne
30. Lunds gamla Idrottsplats	Skåne
31. Folkhögskolan Hvilan, Åkarp	Skåne
32. Saxtorp	Skåne
33. Malmö IP	Skåne
34. Malmö Stadionområde	Skåne
35. Hippodromen, Malmö	Skåne
36. Båstad	Skåne
37. Kappridarebanan, Helsingborg	Skåne
38. Tipshallen, Jönköping	Småland
39. Stadsparksvallen, Jönköping	Småland
40. Scandinavian Raceway, Anderstorp	Småland
41. Perstorpsjön utanför Eksjö	Småland
42. Norra Klevaliden, Husqvarna	Småland
43. Aspuddens IP	Stockholm
44. Lillsveds gymnastik- och idrottsfolkhighögskola	Stockholm
45. Bosön, Lidingö	Stockholm
46. Eriksdalsbadet, Stockholm	Stockholm
47. Eriksdalshallen, Stockholm	Stockholm
48. Stockholms Stadionområde	Stockholm
49. Fotbollstadion	Stockholm
50. Kastellholmen, Stockholm	Stockholm
51. Johanneshovs isstadion/Globen	Stockholm
52. Zinkensdamms IP	Stockholm
53. Flatenbadet	Stockholm
54. Lilla bollhuset, i anslutning till Stockholms slott	Stockholm
55. Tunavallen, Eskilstuna	Södermanland
56. Malma Hed, Malmköping	Södermanland
57. Bygget i Eskilstuna	Södermanland
58. Björn Borgs garageport, Södertälje	Södermanland
59. Nyköping kanotsport	Södermanland
60. Folkungavallen i Nyköping	Södermanland
61. Thorarnas idrottsplan	Uppland
62. Uppsala Ridhus- Akademistallet Ridanläggning	Uppland
63. Fyrisån/Lusasken	Uppland
64. Strömsbergs IP	Uppland
65. Ängevi IP, Forshaga	Värmland

66.	Svenska Rallyt, Karlstad	Värmland
67.	Kalhytteområdet, Filipstad	Värmland
68.	Stora Valla, Degerfors	Värmland
69.	Sandbäckstjärn, Karlstad	Värmland
70.	Kägelbanan på Norrbyskär	Västerbotten
71.	Gamliavallen/Gammliaområdet	Västerbotten
72.	Tärnaby	Västerbotten
73.	Hagavallen, Öxabäck	Västergötland
74.	Mjörnvallen, Alingsås.	Västergötland
75.	Golfbanan, Ryfors Bruk	Västergötland
76.	Örnsköldsvik	Västernorrland
77.	Slädavikens IP, Alnö	Västernorrland
78.	Timrå	Västernorrland
79.	Hamnen och Bäveån, Uddevalla	Västsvenska
80.	Näås slöjdseminarium, Lekhallen	Västsvenska
81.	Nya och Gamla Ullevi, Göteborg	Västsvenska
82.	Balders Hage, Göteborg	Västsvenska
83.	Exercishuset i Göteborg och Heden	Västsvenska
84.	Gullmarsvallen, Lysekil	Västsvenska
85.	Strömsvattnet, Strömstad	Västsvenska
86.	Slottsskogsvallen	Västsvenska
87.	Kägelbanan, Arboga	Västmanland
88.	Hushagen, Köping	Västmanland
89.	Köping, Malmön	Västmanland
90.	Strömsholm	Västmanland
91.	Sala Stadspark	Västmanland
92.	Idrottshuset, Örebro	Örebro
93.	Karolinska Skolans Gymnastiksal	Örebro
94.	Skyllbergsvallen, Skyllberg	Örebro
95.	Olympiaeken, Norrköping	Östergötland
96.	Idrottsparken, Norrköping	Östergötland
97.	Motorstadion, Norrköping,	Östergötland
98.	Tinnerbäcksbadet, Linköping	Östergötland
99.	Gymnastikhuset, Linköping	Östergötland
100.	Kopparvallen, Åtvidaberg	Östergötland

Idrottshistoria efterfrågas!

I samband med jubileumsåret väcks nyfikenheten och behovet om kunskap om den lokala idrottshistorien. De många pressklipp som Riksidrottsförbundet får in i samband med jubileet visar att idrottshistorien får en enorm uppmärksamhet. Många av de idrottshistoriska sällskap och museer har också märkt av en ökad efterfrågan av deras kunskaper och flertalet vittnar om ett ökat utrymme i media. Förhoppningen är att alla landets idrottshistoriker nyttjar de tillfällen som ges att etablera en kontaktyta med media som kan behållas även framöver.

En av alla dessa idrottshistoriker är Egon Edström, Halmstads med omnejds Idrottshistoriska Förening. Han skrev om en gången veckas mediakontakter för hans och Liss Bossmarks, Varbergs Idrottshistoriska Förening, del.

... att vi fått bra utrymme i media betr. RF 100 år. /.../ Jag blev i måndags morse uppringd med en förfrågan, om jag kunde infinna mig vid Stenstorpskolan inom en 1/2-timme för en direktsänd intervju om skolidrottsplatsen. I ett reportageblock efter kl 15 samma dag medverkade så Liss Bossmark med data kring Varberg, Örjans Vall och Särö. Tydligt ansåg programansvariga på Radio Halland innehållet i det som Liss och jag kom med vara värt att reprisera. Jag blev både överraskad och glad, då jag hörde båda inslagen efter kl. 17 idag.

Jan Lindroth tilldelat pris i idrottsvetenskap!

Sedan tre år tillbaka delar Sveriges Centralförening för idrottens främjande (SCIF) ut ett pris i idrottsvetenskap. 2002 års pris fördelades i tre poster; 100.000 kronor till vardera två seniorforskare samt 50.000 kronor till en yngre forskare. Seniorpriserna tilldelades professor Gunnar Borg, Stockholm och professor Jan Lindroth, Stockholm. Priset till yngre forskare till Med. Dr Michail Tonkonogi, Stockholm.

Lindroth tilldelades det hedervärda priset med följande motivering:

”Jan Lindroth är professor i idrottshistoria vid Stockholms universitet. Jan Lindroth har i sin vetenskap behandlat en mångfald sidor i idrottens historia men också dess knytning och anpassning till samhället och dess funktioner. Han har belyst sina ämnen både skriftligt och muntligt på en gång både lättfattligt och vetenskapligt. I centrum har stått idrottens utveckling till en stor folkrörelse. Skolans tidigare fysiska fostran och Linggymnastiken har analyserats på djupet. Jan Lindroth kan med sina rika begåvning och på bas av allt det han tillfört idrottshistorien som vetenskap och den idrottsmuseala frågan med rätta betecknas som initiativtagare till ”den moderna svenska idrottshistorien”.

Minnesanteckningar från Rikskonferensen i Idrottshistoria på Bosön/Stockholm den 7–8 september 2002

Ulla Jansson

Ulla Jansson, Stockholms idrottshistoriska förening och arrangör av 2002 års idrottshistoriska rikskonferens

Dagen började med strålande sol och utanför Bosöns entré hälsade vår egen blåsorkester, Stockholms Fröjder, gästerna välkomna där de kom med bil eller med vår egen inhyrda buss från Cityterminalen i Stockholm. Vi saluterade Lasse Liljegren, Stockholms Idrottsförbunds ordförande, speciellt med Södermanlands regementes paradmarsch!

Vid konferensstarten hälsade Björn Persson och Ulla Jansson konferensdeltagarna välkomna till Stockholm, Bosön och konferensen. Ulf Lindberg hälsade välkommen till Bosön. Därefter talade Lars Liljegren om en vision om ett idrottscentrum i Stockholm där både idrottsmuseum och idrottskonst skulle ingå. Visionen håller på att bli verklighet tack vare en donator och samarbetet mellan Stockholms stad, donatorn, Stockholms Idrottsförbund och RF går sakta men säkert framåt.

Arbetsgruppen angående en ev. riksorganisation presenterade sedan sin slutrapport. Den förelåg skriftligt i konferensmaterialet och presenterades muntligt av Gunnar Hagelin, Jämtlands läns idrottshistoriska förening. Efter viss diskussion med inlägg av bl. a. Lars Wass, Sveriges Centralförening för Idrottens Främjande, och Rune Deander, Sörmlands Idrottshistoriska Sällskap beslutade konferensen att godkänna rapporten. Det innebär följande:

- att arbetet med att bilda en riksorganisation bör fortsätta,
- att en interimsstyrelse snarast bör bildas
- att följande arbetsformer bör gälla till dess att den nya organisationen träder i kraft:
 - Lokalföreningar och museer fungerar som hittills, dvs. utmärkt i vardagsarbetet. Nätverk kan utvecklas som stöd i olika situationer.
 - Riksidrottsförbundet (RF) är en stödresurs. RF representeras i första hand av Amanda Creutzer.
 - Svenska Idrottshistoriska Föreningen (SVIF) kan vara bollplank inom sitt kompetensområde men har inte resurser att ställa upp ekonomiskt eller personellt.

- Rikskonferenser skall som tidigare hållas vartannat år. RF har hitintills stöttat dessa konferenser ekonomiskt. Konferenserna är nödvändiga för utvecklingen av de idrottshistoriska organisationerna.

Till sist bör nämnas att Carl-Erik Johnsson, Westgöta IHS, blev sammankallande i den grupp som skall arbeta vidare med frågan om att bilda en riksorganisation och som ovan kallas interimstyrelse. Övriga i den gruppen är Rune Deander, Södermanlands IHS, Gunnar Hagelin, Jämtlands IHF, Olof Toftby, Borås IHS, Liss Bossmark, Varbergs IHF, Gösta Rörstrand, Blekinge IHS och Berndt Olof Röhs, Östergötlands IHS.

Efter lunch presenterades Bosön av Ulf Lindberg och Nils Rune Nilsson under en promenad runt området. Så följde ett arbetspass på cirka 2_ timma. Ulla Jansson inledde med att konstatera att de idrottshistoriska arbetskonferenserna är unika tillfällen att ta tillvara all den kunskap som finns beträffande det lokala idrotts-historiska vardagsarbetet. Enligt Jan Lindroth finns det inte heller något som liknar vår organisation någon annanstans och vår gräsrotsrörelse är alltså unik i ett internationellt perspektiv. Därefter gav Kalle Örsan, vice ordförande i Svenska Idrottshistoriska Föreningen, en mycket personlig betraktelse över sin syn på bl. a. turerna kring Riksidrottsmuseet samt förhållandena mellan den akademiska och den praktiska delen av idrottshistoriskt arbete. Därefter följde ett arbetspass med särskilt förberedda frågor. Arbetet utfördes samvetsgrant och resultatet presenteras nedan.

Under middagen berättade Amanda Creutzer, representant för både riksidrottsmuseet och RF 100, om förberedelserna för RF:s 100-årsjubileum där hela idrottssverige är engagerat.

De föreningar som önskade arrangera nästa konferens presenterades som sista punkt på eftermiddagens program. Föreningarna var Gotland, Värmland, Varberg och Sörmland.

Kvällsprogrammet inleddes med underhållning av den 6-faldige OS-deltagaren, bobåkaren Carl-Erik Eriksson. Han lät oss ta del av förhållandena runt sin karriär som bobåkare under de OS han deltagit i och delgav oss sedan litet synpunkter på sin sport över huvudtaget.

Sedan återstod vickningen. Stockholms stad, vars representant tyvärr inte kunde närvara, var värd för kvällen. Ulla Jansson, med drygt 30 års anställning i staden ersatte honom. Vi trivdes tillsammans i Olympiamatsalen tillsammans med bl. a. Bellman och Ulla (Monika och Sven Lilja), samt hastigt uppdykande förmågor bland konferensdeltagarna som gjorde kvällen till en kulturell soaré med inslag av bl. a. Povel Ramel och Fröding. Matsalen stängdes 23.00 och många av oss avslutade kvällen i fortsatt samvaro i kafeterian utanför matsalen.

Söndagen inleddes av ett bildspel där vi fick återuppleva valda delar av gårdagen, ett mycket uppskattat inslag med Annika Forsgren från Stockholms Idrottsförbund som tekniker och producent. Förmiddagen gick sedan snabbt. Vi valde enligt IOK:s metod ut en vinnare bland de intresserade att arrangera nästa rikskonferens, 2004. Valet föll på Värmland, som tackade för förtroendet.

Sedan var det dags att presentera resultatet av gruppdiskussionerna dagen innan. Ulla Jansson beklagade att hon var tvungen att lämna walk over på sammanfattningen av alla frågor utom en eftersom tiden blivit för knapp. Hon lovade att återkomma till deltagarna snarast efter att ha gått igenom svaren.

En fråga hade hon dock hunnit gå igenom: om konferensen skulle yttra sig till de ansvariga för Riksidrottsmuseets nuvarande belägenhet. Efter att de olika grupp-svaren presenterats beslutade konferensen att göra ett yttrande. Konferensledningen fick delegation att utforma ett uttalande. Två konferensdeltagare, Lars Wass och Carl-Erik Johnsson, fick uppdraget att godkänna konferensens uttalande. Detta uttalande publiceras i sin helhet nedan.

Programmet avslutades med en mycket intressant idrotthistorisk kavalkad ur ett stockholmsperspektiv av och med Stockholms Idrotthistoriska Förenings ordförande Björn Persson. Både Björn Persson och Ulla Jansson avslutade sedan Bosödelen av konferensen med att hoppas att deltagarna blivit stimulerade i ämnet idrotthistoria på ett roande och utvecklande sätt. De överlämnade konferensdeltagarna i säkra händer till Sveriges Centralförening för Idrottens Främjande (SCIF). Lars Wass, presenterade sin organisation och tog över ansvaret för gästerna, som efter ett sista farväl till Bosön for till Stockholm och Tennispaviljongen.

När alla både bil- och bussburna kommit fram till Tennispaviljongen presenterade Bengt af Klintberg den gamla byggnaden ur ett idrotthistoriskt perspektiv innan vi fick se en kortare tennismatch mellan Lars-Gunnar Björklund och Christer Lignell. En tennisträning för ungdomar pågick på en angränsande bana.

Vi fick lunch på Jaktthornet och gick sedan till Stadion där själva arenan presenterades innan vi bänkades på Kungliga läktaren, fortfarande i strålande sol-sken. Där fick vi en mycket utförlig redovisning av OS 1912 av Ove Karlsson från SCIF. Han gav oss också en närmare presentation av Jim Thorpe, en mycket speciell deltagare vid spelen i grenarna femkamp och tiokamp.

Koncentrerade åhörare i Bosöns stora sessionssal, september 2002

Vi skildes utanför Stadion och var och en åkte till sitt, förhoppningsfullt nöjda med den konferensen som anordnats av Stockholms Idrottshistoriska förening. OS 1912 kallades för Solskensolympiaden och den nyss avslutade konferensen kunde man med fog kalla för Solskenskongressen!

Grupparbete vid Rikskonferensen i idrottshistoria på Bosön, sammandrag av gruppernas svar

På begäran kommer först en förklaring på de förekommande förkortningarna:

SVIF = Svenska Idrottshistoriska Föreningen

SCIF = Sveriges Centralförening för Idrottens Främjande

SISU = Svensk Idrotts Studie- och Utbildningsorganisation

SOF = Sveriges Olympiahistorikers förening. Föreningen verkar för kontakter, samarbete och utbyte av information och erfarenheter mellan forskare, historiker, statistiker och andra intresserade av de Olympiska Spelen.

GRUPPFRÅGA 1: Arbetar den teoretiska och den praktiska delen inom idrottshistorien bra tillsammans?

SVIF representerar den teoretiska delen av idrottshistorien och de lokala föreningarna det praktiska arbetet. Och det skall vara så!

Alla som vill kan bli medlem i SVIF. Man får då årsboken, som många anser har för hög nivå. Det gäller även SVIF-nytt. Där önskade man dessutom mer information om de lokala idrottshistoriska föreningarnas verksamhet liksom om föreningarnas forskningsprojekt. Fler studerande vid universitet och högskolor bör inspireras till att skriva 3-betygs-uppsatser om idrott, detta för att idrottshistorien skall bli känd.

I övrigt är kontakten med SVIF begränsad. Detta var dock inte något större problem för de flesta men en del anser att kontakten med SVIF är alltför dålig. En anledning till kontakt med SVIF kan vara att få exempel på och hjälp med frågeställningar vid historisk dokumentation

Ibland kan det vara mer naturligt att ha kontakt med SCIF. Ett stort idrotts-historiskt fotomaterial är donerat till idrottshistoriska museet i Malmö. Där kan det finnas mycket att hämta för det lokala arbetet. Tag kontakt med Anders Hammer, Malmö Idrottsmuseum.

GRUPPFRÅGA 2: Påverkar vårt arbete dagens idrott?

Vårt arbete har troligen mycket liten påverkan på dagens idrott. Föreningarna är upptagna av den dagliga idrottsliga verksamheten. Vi har för litet kontakt med föreningarna som i princip är ganska ointresserade. Men vissa föreningar har s k veteransammankomster. Tag kontakt med dem!

Försök att få komma med i det lokala arbetet med idrottspolitiskt handlingsprogram. Kan skapa kontakt! Försök också att ordna utställningar på exempelvis bibliotek.

Kontakten med media viktig. Idrottsjournalisterna har kanske en förening på orten. Tag kontakt med dem och berätta om det som varit! Bjud in dem på egna träffar med idrottshistoriska föreningen.

Försök att producera skrifter och böcker (glöm ej ISBN-nummer för böcker eller ISSN för broschyrer om Du trycker skrifter!)

Historielösheten beträffande idrotten finns i media och det lokala initiativet att ändra på det är viktigt.

GRUPPFRÅGA 3: Vad jobbar vi med ute i landet just nu? RF 100? Problem och glädjeämnen.

Det är olika förutsättningar för det lokala arbetet

- mellan land och stad
- mellan nord och syd
- mellan nystartade föreningar och äldre föreningar.

Man jobbar mest med träffar, utställningar, medlemsblad samt arrangerandet av temakvällar med kändisar i olika idrotter. Problemen finns i synnerhet inom tre områden: åldersstrukturen (för gamla medlemmar), könsstrukturen (för få kvinnor), ekonomin (för lite pengar).

Just nu jobbar de flesta med RF 100, som tar större delen av tiden. Det är mycket jobb men man utnyttjar ambassadörerna som dock i vissa DF är osynliga. Man engagerar sig på olika sätt i RF100 men saknar ett samlat grepp. Planläggningen av projektet borde ha skett tillsammans med de idrottshistoriska föreningarna/museerna. Dessutom anser man att RF måste synas under mer jubileumsåret.

Det stora glädjeämnet är att RF 100 har varit en inspirationskälla och att det har bestående värde även efter 2003 då man kan följa upp idrottshistoriska miljöer och göra eget material som kompletterar RF:s utställning.

GRUPPFRÅGA 4: Hur vidareutvecklar vi det lokala idrottshistoriska arbetet?

Några ramar finns inte för fortsatt arbete, mer än vår egen fantasi. Det går att göra hur mycket som helst. Här är några förslag:

- Uppmuntra till idrottshistoriska sektioner i de lokala idrottsföreningarna.
- Uppmuntra de lokala föreningarna att ha en särskild arkivarie.
- Uppmuntra till en idrottshistorisk förening i varje kommun.
- Blanda ihop idrott med annan kulturell verksamhet i utställningar o d.
- Fortsätt att använda de nya grupperna som bildats via RF100.
- Samarbete med hembygdsföreningen, bibliotek mm.
- Ha kontakt med kommunens tjänstemän och politiker.

Önskemål: Råd och anvisningar om hur man skriver en jubileumsskrift (källkritik mm, dvs. vetenskapliga råd och tips)

SCIF vill gärna ha kontakt med föreningarna/sällskapen. Kommer gärna ut och berättar om sin verksamhet och hjälper till. Telefon till SCIF är 08-10 45 49. E-post: klocktornet@scif.nu

Skrivelse i fråga om det svenska idrottshistoriska arvet

Riksidrottsstyrelsen, RS
Sveriges Riksidrottsförbund
Idrottens Hus
123 87 Farsta

Intressenter av idrottshistoriska frågor har sedan mitten av 1980-talet (i början årligen och senare vartannat år) träffats på konferenser för att utbyta erfarenheter. I år har rikskonferensen hållits i Stockholm/Bosön där ett 70-tal personer representerande idrottshistoriska föreningar/sällskap, museer och övriga idrottshistoriska organisationer träffades under två dagar.

Bland de frågor som diskuterades var Riksidrottsmuseet och dess nuvarande situation. Det fanns en påtaglig vilja hos konferensdeltagarna att uttala sig i frågan för att på så sätt försöka påverka förhållandena positivt.

Konferensen beklagade djupt att många intressanta idrottsföremål nu ligger nedpackade i och med att Riksidrottsmuseet inte existerar och således ej kan visas i samband med RF:s 100-årsjubileum. Eftersom RS utgör styrelsen för "Stiftelsen Sveriges Riksidrottsmuseum" anser Idrottshistoriska konferensen 2002 att RS bör aktivt arbeta för att intressanta föremål "i malpåse" tas fram och blir tillgängliga för visning jubileumsåret 2003. Det är inte bara nutid och framtid som skall betonas vid ett jubileum utan det är också i hög grad den bas på vilken den nuvarande idrotten bygger som skall redovisas.

Konferensen pekar på de starka idrottshistoriska intressen som finns i landet. De värdefulla insatser som görs av de etablerade idrottsmuseer som finns regionalt och lokalt framhålls liksom det arbete som de livaktiga idrottshistoriska föreningarna och sällskapen utför.

Konferensen uttalade en mycket stark önskan att Riksidrottsmuseet skall öppnas igen. Riksidrottsmuseet har ett symbolvärde och betraktas som en kulturföreteelse och ett stöd för de lokala/regionala idrottsmuseerna. Det är ett riksintresse och ett Riksidrottsmuseum bör absolut finnas. En idrottshistorisk rörelse utan ett Riksidrottsmuseum är som "vagnar som saknar lok".

En samordnad verksamhet med möjligheter till utbyten mellan de olika idrottsmuseerna, föreningarna och sällskapen skulle i högsta grad gynna det idrottshistoriska arbetet i landet. Den idrottshistoriska konferensen beklagar RF:s/RS:s hittillsvarande svaga intresse för sektorn och menar att RF som mottagare av statligt stöd är skyldigt att aktivt stödja dem som nu med stort intresse och samhällsengagemang värnar om det idrottshistoriska arvet.

Låt RF ge sig självt en 100-årsgåva i form av att medel avsätts för ett aktivt stöd till den idrottshistoriska verksamheten i landet!

På uppdrag av den Idrottshistoriska konferensen 2002
Bosön den 9 september 2002.

Björn Persson
SIHF, konferensledningen

Ulla Jansson
SIHF, konferensledningen

Av konferensen utsedda justerare:

Carl-Erik Johnsson
Konferensdeltagare

Lars Wass
konferensdeltagare

Besök på en idrottshistorisk plats

Per Kunkell

Många platser i Sverige har fungerat som idrottsanläggning. Vissa är väl ihågkomna och används än idag, som exempelvis Stockholm Stadion. Andra platser har fallit i glömska. Backhoppningstornet i Uttersberg tillhör de sistnämnda.

Uttersberg är naturskönt belägen, ungefär en mil utanför Skinnskatteberg. Ett 60-tal invånare bor idag i byn som numera främst förknippas med Galleri Astley. Bredvid konstgalleriet finns en gräsplan. Den idag oansenliga gräsplanen har spelat en viktig roll i byns historia, det var nämligen här bygdens fotbollslag höll till. Som i så många andra byar och städer hade idrotten en stor betydelse för gemenskap, för fostran och som fritidsaktivitet. I Uttersberg var det främst skidor och fotboll som fångade bygdens engagemang.

Men det är egentligen för det gamla backhoppningstornet som jag har kommit. Hoppanläggningen invigdes i februari 1939, inför 2000 betalande åskådare. Entréavgiften var en krona för vuxna och 25 öre för barnen. När det var tävlingsdags kom folk till byn med tåg från Köping. Av järnvägsspåret återstår endast banvallen. Redan i mars 1945 hölls den sista tävlingen. Orsaken till detta var att underbacken var för kort, medan överbacken var för lång, vilket medförde att för de längre hoppen tenderade landningen att bli på alltför plan mark. Backhoppningstornet fick således en kort idrottshistoria på sex år, allt medan världskriget rasade utanför rikets gränser.

Att finna backhoppningstornet, som ligger i skogen utanför byn, blir svårare än vi föreställt oss. Uttersbergsbon Stig Johansson visar vägen. Det har passerat över 30 år sedan han senast besökte platsen, och mycket har förändrats sedan dess. Då stod tornet fortfarande, idag är det sedan länge förfallet. Dessutom har skogen växt och förändrat landskapet. Efter en stund av letande, tankeverksamhet och pusslande med gamla minnesbilder finner vi det, backhoppningstornet i Uttersberg. Beviset är några bruna, murkna trästockar med rostig spik. En murken trästege som ligger i gräset antyder vägen upp mot toppen. Runt omkring oss är det tät skog, förutom längs en trädfri gata där moderna elstolpar står på rad. Den forna nedslagsplatsen är jämn och fin, stenad för hand. Men mitt i den backen har några granar bosatt sig, ett hopp idag skulle ofrånkomligen sluta med ett besök in i grenverket.

Skidbacken engagerade byborna. Många ideella timmar krävdes för att skapa idrottsplatsen. Jag försöker frammana känslan, och ljudet, av 2000 jublande åskådare. För mitt inre

Stig Johansson visar vägen till den plats där backhoppningstornet en gång stod

försöker jag se de täta åskådardelen. Jag vill så gärna, men det är svårt. De idrottsliga prestationerna känns mycket avlägsna denna mulna dag. De få bilder som jag lyckas pressa fram i mitt huvud tenderar dessutom att bli svartvita. Tydligt är jag, och troligen många andra i min generation, klart påverkade av dåtidens svartvita fotografier. Jag tvingas inse att jag är en sportskribent som anlant 60 år för sent. För Stig blir det ett känslolöst besök: ”Många minnen kommer fram nu”, säger han. ”Här lekte jag mycket som barn. Det känns i hela kroppen på något sätt”.

Tidsdokumentet

Jan Lindroth

I tidigare SVIF-nytt har den svenska tävlingsidrottens främste pionjär, Viktor Balck, kommit till tals med sina intryck från och kring Paris-OS 1924. Denna inriktning av det idrottshistoriska intresset speglar den ena polen, tävlingsidrotten med dess höjdpunkter i de största evenemangen. Men det finns motpoler, som alltför sällan uppmärksammas. I de textutdrag som här manas fram befinner man sig på helt andra breddgrader.

Gustav Hörnström (1859–1944) var präst i olika funktioner och på skilda platser i Västerbotten och Ångermanland i början av 1900-talet. I slutet av sitt långa liv, vid 82 års ålder, författade han sina memoarer, som nu föreligger hos släkten (bl a hos sonsonen Einar i sörmländska Stjärnhov) i form av ett drygt 50-tal tätt maskinskrivna sidor. Det rör sig alltså om ett otryckt dokument – en arkivhandling. Ur detta framträder en kyrkans man med ett förbluffande starkt intresse för rörligt friluftsliv. Behovet av – och lusten till – ett sådant liv förefaller att ha tävlat med dragningen till de högre domäner dit en kyrkans tjänare förväntades ha sin största längtan. Sannolikt var Gustav H i detta avseende ett undantag – men hur stort?

Vid läsning av hans memoarer slås man av att friluftsliv i skog och mark framstår som det enda stora intresset vid sidan av de självklara: tjänsten, familjen och hemmet. Kulturella intressen gjorde sig inte nämnvärt gällande. Själv var han medveten om sina natur- och friluftsböjelser och undrar om det var förenligt med en prästerlig gärning; än mer undrade hans fru. Men ett försonande drag fann han säkerligen i sin tro på att friluftslivet låg bakom hans höga ålder.

Men ordet idrott förekommer inte, det talas inte ens om kroppsrörelse, kroppsövningar och dylikt. Man får nöja sig med att förutsätta att hans friluftaktiviteter var förknippade med vandring, klättring, rodd och liknande. Fjärran var också det aristokratiska sportideal som i slutet av 1800-talet började göra sig gällande även i Skandinavien inom jakt och fiske. I stället handlade det för Gustav H:s del om ett i bondesamhället fast förankrat behov av matanskaffning, kompletterat med uppskattning av natur och friluftsliv. Det svarade mot hans uppväxt i ett bildningsfrämjande, religiöst bondehem.

Nu är det hög tid att återge några utdrag ur memoarerna:

”... Holmsund var en utmärkt plats för en amatörfiskare. Att bedriva fiske och jakt har varit min last alltifrån barnåren. Ledigheten från skolan m.m. sommartid gynnade i hög grad denna benägenhet. Abborren brukade nappa rätt bra vid Hillskär. Jag hade en större gäddryssa där, i vilken jag på en gång vid ett tillfälle fick tolv medelstora gäddor. Uppe i fjärden med dess rikliga förekomst av nate var det inte svårt att få gäddan att hugga på slant eller drag....Vid denna tid började Úttern användas för harrfiske. Denna fisk vistas helst på de yttersta grunden och fångas med flugkrokar, vilka till ett antal av åtta till tio stycken hållas ute med utterbrädet. Jag kunde i Ögrens sällskap och med användning av hans julle vara ute hela dagen från morgon till kväll. Det var då ej ovanligt, att vi vid hemkomsten hade en fångst av ett par pund vackra fiskar. Insaltad är harren en utmärkt frukostfisk.”

”...Vad jakten beträffar hade den för min personliga del på grund av de nya förhållanden, i vilka jag trädde in såsom tjänstgörande prästman, ej idkats på något sätt sedan min studenttid. Nu stod till mitt förfogande en hel boställsskogs villebråd, så långt jag ville underkasta mig de strapatser, som dess nedläggande och konkurrensen med tjuvjägare kunde medföra. Under sådana förhållanden var det inte att undra på, att då jakttiden sommaren 1908 inträdde, ett av mina första besök i den närliggande staden Örnsköldsvik gällde anskaffande av ett bra jaktgevär. Jag hade ju i mitt föräldrahem haft en dubbelbössa med mynningsladdning, som gjort mig goda tjänster vid mina strövtåg i skog och mark under yngre år, men den var nu förbrukad. Jag köpte därför ett Husqvarna bakladdningsgevär och nödigt antal patroner för mellan 80 och 90 kronor. Nog var detta en kännbar åderlätning för min vid den tiden hårt anlitade kassa, men det hjälpte ej, då jag tänkte på alla de harar, tjädrar och orrar m.m. som jag visste fanns på prästskogen. ”

”...Den nya ordningen medförde visserligen, att boställsskogen fick sin egen förvaltning, men detta hindrade ej, att jag under de följande åren till början av trettioalet dels såsom arrendator av jakträten dels ock genom överenskommelse med jakträttsinnehavaren hade frihet att jaga på skogen. Härigenom kunde jag, så länge jag orkade, följa den förkärlek för friluftsliv, som jag alltid haft. När jag lämpliga mornar och årstider fick gå ut i naturen och njuta av dess liv och skönhet, förnam jag alltid stor trevnad och lyftning. Jag bevarar från dessa morgonstunder oförgätliga minnen. Det var ej åtkomsten av villebrådet det i regel gällde, utan den härliga vistelsen i skog och mark. Men visst var det roligt både för husse och vovven eller vovvarna, då det, som nästan alltid var händelsen, fanns något att dra ut ur jaktväskan. Det var nog också för husmor hugnesamt. Då jag vid gott skidföresusade ned för bergsidorna, måste jag ibland brista ut i storskratt, så roligt tyckte jag det var. Men jag var ju icke blott friluftsmän och jägare utan framför allt präst. Huru förlikade sig dessa utflykter med prästen-kyrkoherdens plikter? I regel var jag hemma då expeditionen kl. 10 skulle vara öppen, kanske något trött av strapatserna. Men sedan jag stärkt mig med litet mat, var jag strax redo att fara ut på sjukbesök eller uträtta annat, som ålåg mig. Mången gång har jag haft en stilla uppgörelse med mitt samvete och frågat mig om jag gjort rätt, då jag följt min håg för dessa strövtåg, i all synnerhet som min kära hustru, då jag klädde mig, ofta

missbelåten lät undfalla sig: ”ska du ut nu igen”. Jag tror dock, att jag för min hälsa och höga ålder – 82 år när detta skrives – har dessa utflykter i ej ringa mån att tacka. Men det man tycker om gillar man ju. Gud förlåte mig, om jag genom detta /sic!/ hobby förgätit någon min plikt. Plikten har alltid varit mig kär, om också mången gång tung.”

Arkivglimtar

Thomas Lundgren

Vad händer med Centralarkivet då Riksidrottsförbundet flyttar?

Riksidrottsförbundet (RF) och 16 specialidrottsförbund (SF), av de sammanlagt 29 SF som för närvarande är lokaliserade i Idrottens hus i Farsta, flyttar till Lill-Janshuset, f.d. gamla Allmänna BB, vid Stockholms stadion. Flytten går av stapeln vid årsskiftet 2003/2004. Med anledning av detta kommer den arkivservice som bedrivits för utomstående forskare att förändras. Riksarkivet har därför fått i uppdrag av RF att utreda framtiden för idrottsarkiven i Idrottens hus.

Centralarkivet i Idrottens hus byggdes upp och startades 1979, strax efter det att RF fyllt 75 år. Under 1980-talet gjordes stora insatser på arkivsidan, bl. a. anställdes en arkivarie och tidvis även en eller flera assistenter. RF:s, SOK:s och många av SF:ens arkiv ordnades och förtecknades och blev därigenom tillgängliga för forskning. 1992 anställdes en arkivarie på halvtid via Riksarkivet, ett avtal som fortfarande gäller. I Centralarkivet finns idag arkiv från de flesta förbund som har sina kanslier i Idrottens hus.

I Lill-Janshuset finns en relativ liten arkivlokal som antagligen inte kommer att rymma allt arkivmaterial från RF och de SF som flyttar med. Här kommer Riksarkivet att föreslå en ny placering för de arkiv som inte ryms i den nya arkivlokalen. En annan fråga att se över är arkivsituationen för de förbund som inte flyttar med till Lill-Janshuset. Riksarkivet kommer även att utreda och föreslå en utformning av RF:s arkivfunktion i framtiden. Det gäller bl a service till RF, SF samt forskare, gallringsbestämmelser, arkivplaner och frågor om registrering/diarieföring. Särskilt viktigt är att följa IT-utvecklingen för att undvika informationsförluster i de idrottshistoriska arkiv som bör finnas kvar som idrottsrörelsens del av det nationella kulturarvet.

Idrottshistoriska anekdoter

Nils-Olof Zethrin

I Hedemora firades enligt kvällspressen en gång om året "skinnknuttarnas julaf-ton". På vägarna runt Hedemora kördes internationella motorcykeltävlingar som under 1950-talet hade sin glansperiod. Under några dagar om året blev orten ett myller av människor, fartfyllda tävlingar och bensinångor. Här fick filmen "Vild ungdom" med Marlon Brando i huvudrollen sin svenska motsvarighet med ungdom i stora tältstäder. En ungdom som sades ägna sig mer åt spritkonsumtion och frisläpphet än åt uppbygglig sport. Den klarast lysande motorstjärnan under denna tid var "Varg-Olle" Nygren. Med sin djärva körstil och sin rebelliska personlighet förkroppsligade han sinnebilderna för "skinnknuten".

Bakom arrangemangen stod den driftiga entreprenören, den före detta kända tävlingsföraren "Mas-Harry" Larrson. Det var han som fick motorcykelsportorganisationerna och det lokala näringslivet att dra åt samma håll kring de tävlingar som regelmässigt lockade uppåt 60000 sport-och festintresserade åskådare till Dalarna. Han lyckades bemästra den infekterade debatten om motorcykelsportens farlighet. Däremot blev debatten om 50-talets ungdomskultur som intog den annars småsömninga staden Hedemora en alltför hård nöt för Mas-Harry att knäcka. Tävlingarna 1958 då huvudloppet uppnått internationell Grand Prix-status blev de sista.

Ny litteratur

Boken "Idrottarliv"

Gunder Andersson

I november 2002 utkom antologin Idrottarliv (förlag: En bok för alla), redigerad av mig och Lena S. Karlsson. Det är en annorlunda litterär antologi, bestående av utdrag ur svenska idrottsmäns och (tyvärr rätt få) -kvinnors självbiografier.

Det var lång väg från ax till limpa. Egentligen började det redan i min barndom. Bland de första böcker jag läste var (spökskrivna) självbiografier av idrottsmän. Jag minns ännu lyckokänslan när jag julen 1953 fick Mora-Nisses *I vita spår* i julklapp.

Detta blev en tradition. Följande jular och födelsedagar tillkom Gunnar Nordahls *Guld och gröna planer*, Gunnar Grens *Professor i fotboll*, Nacka Skoglunds *En miljon för en klackspark*, Sixten Jernbergs *I vilda spår* med flera. De åren utgjorde ju en höjdpunkt för genren, inte minst upplagemässigt. Jan-Olof Olsson (signaturen Jolo) skrev till och med en essä om dem i BLM.

Så småningom, trettio år senare, började jag samla på idrottsböcker, det ledde till en essä om självbiografierna i Idrottshistoriska föreningens årsskrift 1987, som i utvidgad form kom att ingå i boken *Omstart* (2001).

Det var under arbetet med *Omstart* som idén om en idrottantologi uppstod. Till det bidrog att jag sedan några år haft ett nära samarbete med *En bok för alla*, som vid sidan av omtryck ger ut spännande antologier i skiftande ämnen.

Det slog mig att detta var en obearbetad och i många stycken okänd del av vår litteratur. Sällan eller aldrig omskriven ens på sportsidorna, än mindre aktualiserad i litterära forskningssammanhang.

En idrottsstjärna är ju inte bara en presterande människa på idrottsbanan, han har ett liv vid sidan om. Därav titeln *IDROTTARLIV*, detta som en markering av att fokus inte enbart ligger på idrottsprestationerna. Här finns inte minst andra upplevelser och erfarenheter: en svår barndom, traumatiska upplevelser mitt i karriären, lustiga upplevelser i periferin av den idrottsliga uppgiften.

En stor del av idrottsmemoarerna kan betraktas som en illa beaktad, bortglömd del av arbetarlitteraturen. Temat är ju, precis som så ofta inom denna litterära genre "vägen ut", för att låna en titel från Harry Martinson.

Svensk idrott var länge en klassvandrarhistoria. Idrotten fungerade som en trampolin uppåt i ett samhälle med ofta eländiga sociala förhållanden och –för de flesta- få eller inga möjligheter till fortsatt utbildning. Inte minst erbjöd idrotten möjligheter att få se sig om i världen innan massturismen och charterresandet kom igång.

På många vis utgör *Idrottarliv* en resa genom det svenska 1900-talet ur ett idrottsperspektiv. De förändrade sociala villkoren går igen i framställningssättet. Den beskrivande, måleriska tradition som fanns företrädd av en Sven "Sleven" Säfwenberg, Sigge Lindberg och Kalle Svensson saknas till exempel helt i dag. Skälet är rätt givet: resandet i sig var förr långt mera av ett äventyr än idag, när vi har hela världen i vardagsrummet, och de flesta varit utomlands. Resandets villkor var också helt andra för forna tiders toppidrottsmän, med strapatser som måste upplevas som helt osannolika för dagens jetset-stjärnor, stressande från det ena lyxhotellet till det andra. Synen på främmande folk och kulturer kunde ibland bli något storögt undrande, för att uttrycka sig milt.

En bok av det här slaget har sina givna begränsningar. En självklar sådan är tillgången på material. Långt ifrån alla toppidrottsmän har skrivit memoarer. De idrottskvinnor som gjort det är få (och Pernilla Wiberg ville tyvärr inte vara med). Därtill finns en estetisk begränsning – vissa böcker i genren är tyvärr erbarmligt tråkiga, med träigt språk och utan personligt liv. Det gäller dock långt ifrån alla texter som vi tvingades avstå ifrån.

Ett särskilt krxux gällde just omfånget. När vi började med slutredigeringen hade vi halverat det ursprungliga materialet – och satt ändå med texter motsva-

rande en bok på 600 sidor. Vi var tvungna att hålla oss inom 312. Det betydde en oändlig kedja av brainstorming, "kill-your-darlings", estetiska överväganden och ansträngningar att undvika tematiska kollisioner. Även bragdskildringar kan bli rätt likartade både vad gäller upplägg och detaljredovisning.

Bokens tyngdpunkt ligger på gårdagens hjältar. Det hänger samman med att tidigare generationers memoarer var mycket "matigare" än dagens, innehöll mycket mer av personlig redovisning, konkret miljöbeskrivning, stämningbilder. Helt enkelt var språkligt tätare, mer "episk" än det mesta som produceras idag.

När idrottsmemoaren, efter att ha fört en tynande tillvaro några decennier, återigen exploderade på 1990-talet kom den i rätt hög grad att präglas av snabbproducerad, opersonlig och korthuggen pratminusprosa. Ett språk som är otåligt, rastlöst, icke-stämningsskapande och saknar fördjupning. En om man så vill resultat-inriktad prosa där sammanhanget är likgiltigt och människan bakom idrottsprestationen aldrig blir synlig.

Ett särskilt problem gäller det berättande subjektet. Vi bestämde oss för att det ska vara första person, alltså jagform. Det diskvalificerade en stor del av den idrottlitteratur som utkommit det senaste decenniet, och som skrivits i tredje person.

Vår ambition med Idrottarliv var tvåfaldig: givetvis att erinra om minnesvärda, ofta av många glömda idrottsprestationer. Men också, kanske det allra viktigast: att lyfta fram något av människan bakom prestationerna.

Studier i idrott, historia och samhälle

Jan Lindroth har mer än någon annan forskare bidragit till etablerandet av en idrottshistorisk disciplin i Sverige. Lindroth disputerade 1974 på en avhandling om idrottens väg till folkrörelse. Han har därefter utfört en omfattande forskargärning med inriktning på idrottens historia i ett samhällsperspektiv. Han är idag innehavare av en professur i historia, särskilt idrottshistoria, förlagd vid Stockholms Universitet – den första professuren i Sverige med denna inriktning.

Som ett led i firandet av Lindroths 60-årsdag tillkom en vänbok med titeln "Studier i idrott, historia och samhälle. Tillägnade professor Jan Lindroth på hans 60-årsdag 23 februari 2000". Boken innehåller vetenskapliga bidrag från ett stort antal av Lindroths vänner och kollegor. Till grund för författarnas ämnesval ligger de tre begrepp som kommit att bli ett signum för Jan Lindroths egen forskning: idrott, historia och samhälle.

Ett begränsat antal exemplar av boken finns alltjämnt att tillgå, och kan beställas för 240 kronor (inklusive porto) genom SVIF-Nytt, c/o Johan R. Norberg, Historiska institutionen, Stockholms Universitet, 106 91 Stockholm. Telefon 08 - 674 70 72.